

Jacek Nawrocik, Renata Welniak, „Sprawa mosińska” 1943 rok, Żabikowo 2013:

Publikacja, jako towarzysząca wystawie czasowej pt. "Sprawa mosińska". *Mosinianie w obozach koncentracyjnych*", została wydana przez Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie, z okazji 70. rocznicy największej akcji pacyfikacyjnej przeprowadzonej w 1943 wśród ludności polskiej w okupowanej Wielkopolsce, pod kryptonimem "Sprawa mosińska" (*Sache Moschin*).

Krótki szkic przedwojennej i wojennej historii Mosiny, w tym konspiracyjnej działalności mieszkańców jest wstępem do opisu i analizy ww. akcji pacyfikacyjnej (zapoczątkowały ją aresztowania około 60 mieszkańców miasta, oskarżonych o rzekomą działalność trucielską), która objęła ponad 500 osób, w tym rodziny i dzieci oskarżonych Polaków.

Według opinii autorów publikacji z 2013 roku i jednocześnie autorów scenariusza i kuratorów wystawy (wrzesień 2013 - kwiecień 2014) -

Wielkopolskie wciąż niewiele wie o "Sprawie mosińskiej". Być może dlatego, że zbyt mało miejsca poświęca się w historiografii wielkopolskiej temu zagadnieniu. Do tej pory nie przeprowadzono dogłębnych badań naukowych, na podstawie których powstałoby odrębne opracowanie poświęcone masowym aresztowaniom Polaków w mieście. (s. 57)

Nawrocik i Welniak relacjonują wydarzenia, które miały miejsce w Mosinie od grudnia 1942 do września 1943 roku: kolejne aresztowania, śledztwo prowadzone przeciwko oskarżonym o przynależność do organizacji konspiracyjnej i przeprowadzenie akcji trucielskiej wśród miejscowych Niemców, ale także - trucie zwierząt gospodarskich i uśmiercanie nowo narodzonych niemieckich dzieci. Ich finałem były kary śmierci i dożywotnie więzienia. Autorzy pozostawiają otwartą kwestię związku "Sprawy mosińskiej" z dr. Franciszkiem Witaszkiem.

Efektom drugiej fali aresztowań, która miała miejsce we wrześniu 1943 roku, było aresztowanie nie tylko dorosłych, ale także ich dzieci, po czym przekazanie ich do obozu w Łodzi. Dzieciom mosińskim jest poświęcony ostatni rozdział publikacji (s. 72-82). Znalazły się w nim: listy z obozu autorstwa mosińskich dzieci pisane do najbliższych, wspomnienia byłych więźniów obozu pochodzące ze zbiorów Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie, kartoteka obozowa jednej z więźniarek, podanie o zwolnienie z obozu więźnia. W innym miejscu publikacji zamieszczono zdjęcia dzieci mosińskich osadzonych w obozie w Łodzi. Co ważne - 14 zdjęć portretowych/policyjnych zostało opatrzonych imionami i nazwiskami sfotografowanych dzieci (s. 63-66), gdy w innych publikacjach niektóre z nich funkcjonują jako portrety bezimiennych więźniów. Autorzy nie podają jednak dokładnej liczby dzieci przekazanych do Łodzi ani nie publikują ich listy.

(opracowała - Urszula Sochacka, doktorantka kulturoznawstwa Katedry Antropologii Literatury i Badań Kulturowych Uniwersytetu Jagiellońskiego)